

Water

IN DE TUIN

5 tips om regenwater
vast te houden en te gebruiken

Spring slim om met regenwater in je tuin

Klimaatverandering zorgt voor een ongelijke spreiding van regen in ons land. Langdurige droogte komt vaker voor en meer intense stortbuien ook. Dit kan leiden tot een watertekort in de zomermaanden, en tot af en toe te veel water.

Tegelijkertijd zijn er zoveel verhardingen (zoals wegen, je huis, je terras) dat dit water onvoldoende bodem tegenkomt om te kunnen doorsijpelen. De grote hoeveelheden water worden dan (te) snel stroomafwaarts afgevoerd via rioleringen, drainages en grachten. En die kunnen dat niet allemaal tegelijk aan.

Hierdoor zijn er de laatste decennia vaker overstromingen en wordt het grondwater te weinig aangevuld. Droogte en overstromingen gaan hand in hand.

Jij kunt hier wat aan doen. De meest bekende oplossing is een regenwaterput die je aansluit aan het toilet en de wasmachine. Maar ook in de tuin kun je water langer vasthouden. Het rioolstelsel moet dan minder water slikken. Hoe je dat water kunt vasthouden in je tuin lees je in deze brochure.

vereniging voor
openbaar groen

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandontwikkeling
Europa investeert
in zijn platteland

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

provincie
Oost-Vlaanderen

1.

Verklein de verharding, gebruik waterdoorlatend materiaal

Verklein het paadje, de oprit of het terras. Hoe minder verzegeling, hoe meer waterinfiltratie.

Een **terras** kan het kloppend hart zijn van een tuin. Je kunt ontspannen tafelen en je hebt voldoende beweegruimte. Een comfortabele afmeting voor zes personen is 3 m x 5 m. Maak je je terras groter, dan bezorg je jezelf vooral meer werk.

- Moet je nog aanleggen, dan heb je alle kansen om het goed te doen: maak het terras niet groter dan nodig is. Zo geef je meer ruimte aan groen en dus ook aan regenwater dat de bodem kan insijpelen.
- Ligt er al een terras dat groter is dan nodig, breek dan een deel op. Je kunt dat deel beplanten, bijvoorbeeld met een border, of het gebruiken als klimplaats voor de klimplant van je pergola.
- Soms is het opbreken van het terras niet aan de orde. Je kunt dan kijken naar waar het terras helt. Daar kan het in de beplanting vloeien.
- Laat het water dat op een veel te groot terras valt, naar een wadi vloeien, **zie tip 4**.

De **oprit** moet voldoende stevig zijn om het gewicht van een auto aan te kunnen. Niet verhardend is hier geen optie. Maar ook hier geldt dat je de verharding niet groter maakt dan strikt noodzakelijk, zodat de regen de grond kan insijpelen.

- Je kunt kiezen voor een verharding met grasbetontegels. Die zijn sterk en toch waterdoorlatend.
- Een andere oplossing is om enkel de rijsporen te verhardend en de rest te laten begroeien met een lage beplanting. In de zon is gras een goede keuze. In de schaduw kies je bijvoorbeeld voor kleine maagdenpalm of kruipend zenegroen.

Het **tuinpadje** is nog gemakkelijker op te lossen. Wordt het niet intensief gebruikt en ligt het in de zon, dan kun je gewoon een gazonpadje voorzien. Je moet alleen maar maaien en de regen dringt vlot de bodem in. Zeker op zandbodem gaat dat indringen erg snel.

Voor een intensief gebruikt tuinpadje, voorzie je brede voegen tussen de tegels. Die brede voegen kun je laten begroeien met leuke planten. In de zon kan dat gras zijn of dwergmarjolein. In de schaduw gebruik je kruipend zenegroen.

2.

Vervang een stukje stoep door een tegeltuin

Een groene gevel maakt de straat heel wat mooier en aangenamer en hij verbruikt water om te groeien, in tegenstelling tot een gevel zonder planten. Ga aan de slag!

- Informeer naar de regelgeving in jouw gemeente voor je begint. Soms moet je een vergunning aanvragen, soms niet. De stoep moet voldoende breed toegankelijk zijn voor een kinderwagen of een rolstoel. Meestal wordt daar 150 cm voor gerekend.
- Heb je toestemming, dan volgt het zwaarste werk: de tegels eruit halen. De eerste tegel is het moeilijkste, daarna gaat het vlotter.
- Meestal zit er geel of wit zand onder de tegels, soms gehard met cement. Die laag verwijder je. Maak de ondergrond los met een spade of riek.
- Met de verwijderde tegels maak je de afboording door ze op hun zij te zetten en een stukje in te graven.

Het vervolg hangt af van de hoeveelheid zonlicht die je gevel krijgt:

- Ligt de gevel het grootste deel van de dag in de schaduw, dan vul je de kuil volledig met biologische potgrond. Kies voor planten die van schaduw houden én van een sappige bodem.
- Ligt de gevel het grootste deel van de dag in de zon, dan meng je 1 deel van het zand met 1 deel biologische potgrond. Kies voor planten die van zon houden en bestand zijn tegen droogte.

MET KLIMPLANTEN EN LAGE PLANTEN

Er zijn verschillende manieren om te klimmen.

- Klimplanten zoals wingerd en klimop kruipen tegen een muur omhoog met zuignapjes of luchtwortels. Het zijn zelfhechters en ze hebben geen extra hulp nodig. Ze laten voetsporen na op de gevel als je ze ooit verwijdert. Ze worden wel heel groot, te groot voor een gezinswoning. Zo'n plant kan wel als je met meerdere burens afspreekt om één plant tegen meerdere gevels te laten groeien. Klimhortensia is ook een zelfhechter, hij is bescheidener van afmeting dan klimop of wingerd.
- Winders zoals kamperfoelie draaien met hun stengel om een verticale klimhulp.
- Druif klimt met ranken en geeft de voorkeur aan een horizontale klimhulp, net als een ladder.

In de zon kies je voor een van deze rankers:

- passiebloem *Passiflora caerulea*
- druif *Vitis vinifera*

In halfschaduw kies je voor:

- kamperfoelie *Lonicera periclymenum* (winder)
- Italiaanse bosrank *Clematis viticella* (ranker)

In de schaduw kies je voor:

- klimhortensia *Hydrangea anomala ssp Petiolaris* (zelfhechter)
- Alpenbosrank *Clematis alpina* (ranker)
- klimop *Hedera helix* (zelfhechter voor grote gevel)

De voet van de klimplant ligt bij voorkeur in de schaduw. Plant lage planten aan rond de klimplant. Zij werpen dan schaduw op de voet van de klimplant.

MET ALLEEN LAGE PLANTEN

In de schaduw

- schoenlappersplant *Bergenia cordifolia*
- maarts viooltje *Viola odorata*
- amandelwolfsmelk *Euphorbia amygdaloides*

In halfschaduw

- geel zonneroosje *Helianthemum nummularium*
- zandkruid *Arenaria montana*
- dalmatiëklokje *Campanula portenschlagiana*
- Servisch klokje *Campanula poscharskyana*

In de zon

- lavendel (*) *Lavandula angustifolia*
- rozemarijn (*) *Rosmarinus officinalis*
- wilde tijm *Thymus serpyllum*
- dalmatiëklokje *Campanula portenschlagiana*
- Servisch klokje *Campanula poscharskyana*

(*) Lavendel en rozemarijn zijn niet echt lage planten, we kennen ze als lage planten omdat ze zo gesnoeid worden. Zonder snoei worden het heesters.

MAG JE GEEN TEGEL UITBREKEN?

Dan kun je nog wel beperkt vergroenen. Er zijn een aantal plantjes die nauwelijks wortelruimte nodig hebben en zich vlot uitzaaien in de voegen van de tegels.

- dalmatiëklokje *Campanula portenschlagiana*
- Servisch klokje *Campanula poscharskyana*
- Mexicaanse madelief (muurfijnstraal) *Erigeron karvinskianus*
- muurleeuwenbekje *Linaria cymbalaria*

→ Mexicaanse madelief en Servisch klokje

3.

Stockeer regenwater van het dak

Je kunt gemakkelijk water opvangen door een regenton, een regenzuil of zelfs een regenschutting aan te sluiten op de regenpijp. Zelfs al heb je alleen een terras met potplanten, dan nog is het nuttig om het water op te vangen, precies voor die planten.

REGENTON EN REGENZUIL

Er zijn vele modellen in vele maten. Regentonnen vind je in hout en in kunststof. Een regenzuil is alleen in kunststof verkrijgbaar. Een regenzuil is smal en hoog en neemt daardoor weinig plaats in. Een stevig deksel voorkomt dat muggen er eitjes in leggen of dat algen kunnen groeien.

DE REGENSCHUTTING

Regenschuttingen vervullen twee functies tegelijk. Ze stockeren water en zijn meteen ook perceelsafscherming. Een regenschutting neemt in de breedte nauwelijks plaats in. Je kunt de schutting voorzien van een raster waartegen een klimplant kan groeien. Deze schutting bestaat uit modules waarmee je kunt bouwen en in serie kunt koppelen. Je kunt er dus ook een tuinhuis mee maken. Je vindt meer info online, met de zoekterm 'regenschutting'.

PRAKTISCHE AANDACHTSPUNTEN

- Je hebt een vulautomaat nodig. Dat is het onderdeel dat de verbinding maakt tussen de regenpijp en de ton. Zo'n automaat wordt in de dichtstbijzijnde regenpijp ingebouwd en is uitgerust met een interne overloop waardoor het overtollige water wordt afgevoerd naar het riool of de tuin. Er bestaan twee soorten vulautomaten. De ene is een tussenstuk voor de regenpijp, de maat hiervan moet overeenkomen met de maat van de regenpijp. Voor de andere soort, boor je alleen een gat in de regenpijp. Je vindt online heel goede instructiefilmpjes over hoe je die aansluiting uitvoert. Gebruik de zoekterm 'vulautomaat aansluiten' of 'regenton aansluiten'.
- De vaten voorzie je van een kraantje als aftappunt. Soms zit het kraantje al aan de ton, soms koop je het apart en sluit je het zelf aan.
- Zodra er vorst voorspeld wordt, laat je de wateropvang leeg lopen, zo voorkom je schade.

4.

Laat regenwater bovengronds infiltreren in een wadi of poel

Beschik je over voldoende ruimte, dan kun je een wadi of poel aanleggen. Je leidt het regenwater dat op het dak valt (of op de overloop van de ton) naar hier.

- Bij een wadi wordt meestal een filterbed aangebracht. Dat doet men als de bodem zelf niet erg doorlatend is. Een filterbed verhoogt de doorlaatbaarheid en dus de capaciteit.
- Een poel is dieper, tot onder de wintergrondwatertafel, en vangt tijdelijk regenwater op. Het regenwater kan daarin langzaam infiltreren. Een beplante moeraszone naast de poel is nuttig én mooi. Bij overvloedige regen is het een extra infiltratiezone als de poel overloopt. Let op: een poel is niet hetzelfde als een vijver. Een poel is meestal nat in de winter en valt droog in de zomer.

Het water moet wegvloeien van je huis, bijvoorbeeld via een ondiepe, open goot, gemaakt van het materiaal van je terras of paadjes. De hellingsgraad bedraagt 1 à 2 cm per m. Het is nuttig om toch een overloop naar het riool te voorzien. Zo ga je bij overvloedige regenval het risico op een ernstige overstroming tegen.

EEN WADI

Een wadi (het Arabische woord voor ‘woestijnrivier’) is een ondiepe, brede greppel waarin het regenwater wordt opgevangen en langzaam in de bodem kan dringen. Wadi staat ook voor **wat**er**af**voer **d**oor **i**nfiltratie.

Een wadi kan vol water staan, maar kan ook een hele poos droog zijn. Hij is begroeid met gras.

Onder de wadi kun je grind of gebakken kleikorrels gebruiken als filterbed. Dat is nodig op zware grond, op zandgrond niet. Daardoor kan het regenwater beter doorstromen. Rondom het grind plaats je een filterdoek, zodat er geen grond tussen het grind kan komen.

- Maak de wadi niet dieper dan 30 cm.
- Zorg voor zachte hellingen van de kom (< dan 45%).
- Voorzie de wadi van slokops. Dat zijn overloopvoorzieningen die direct op een afvoerbuis zijn aangesloten. Als het water boven het niveau van de slokop stijgt, stroomt het water via de slokop naar de afvoerbuis.
- Houd de wadi vrij van bladeren.
- Maai het gras regelmatig.
- Plant oeverplanten aan de randen.

EEN POEL

Een poel kan veel regenwater opvangen. Een beplante moeraszone verhoogt het waterbergend vermogen. Je hebt er wel ruimte voor nodig in je tuin. Reken op -1,5 m op het diepste punt en zorg voor zacht hellende oevers.

Het waterniveau in de poel hangt af van de frequentie en de intensiteit van regenbuien.

Dat wisselende waterpeil zorgt voor extra dynamiek in je tuin.

Je kunt de randen en een deel van de wanden beplanten met oeverplanten. Zaailingen van wilgensoorten moet je verwijderen, anders groeit je poel dicht.

PLANTEN DIE WISSELENDE WATERSTAND AANKUNNEN

Voedselrijke kleigrond

• <i>Darmera peltata</i>	schildblad
• <i>Filipendula ulmaria</i>	moerasspirea
• <i>Galium palustre</i>	moeraswalstro
• <i>Iris siberica</i>	Siberische lis
• <i>Lysimachia nummularia</i>	penningkruid
• <i>Lythrum salicaria</i>	grote kattenstaart
• <i>Persicaria bistorta</i>	adderwortel

Matig voedselrijke zand-leem - en leembodem

• <i>Geranium palustre</i>	moerasooievaarsbek
• <i>Geum rivale</i>	knikkend nagelkruid
• <i>Iris ensata</i>	Japanse iris
• <i>Ligularia dentata</i>	kruidkruid
• <i>Fritillaria meleagris</i>	kievitsbloem

Voedselarme zure zandgrond

• <i>Erica tetralix</i>	gewone dopheide
• <i>Narthecium ossifragum</i>	beenbreek
• <i>Osmunda regalis</i>	koningsvaren
• <i>Thelypteris palustris</i>	moerasvaren
• <i>Vaccinium oxycoccus</i>	kleine veenbes

5.

Bedek de bodem met planten

Alle planten verbruiken water om te leven en te groeien en om af te koelen in de zomer. Een verharding verbruikt niets en laat niet veel infiltratie toe. Gazon verbruikt iets meer dan een verharding, een border meer dan een gazon, en een bosje meer dan een border. Een gelaagde begroeiing in je tuin verricht wonderen.

Vervang een deel van je gazon door struiken en/of bomen met een kruidlaag eronder. Qua waterberging, kun je je gazon vergelijken met een keukenpapiertje, en je bomen en struiken met een dikke spons.

Je kunt gelaagdheid in je tuin brengen door een boom aan te planten als hoogste laag. Als je tuin niet erg groot is, kies dan voor een kleine boom, of voor een grote struik, of zet een klimplant tegen de muur. Een volgende laag kan dan een lagere struik zijn, en vervolgens een kruidlaag. Op termijn ontstaat er een strooisellaag. De bodem wordt humusrijker waardoor hij beter water vasthoudt. Door de goede doorworteling laat hij ook infiltratie toe.

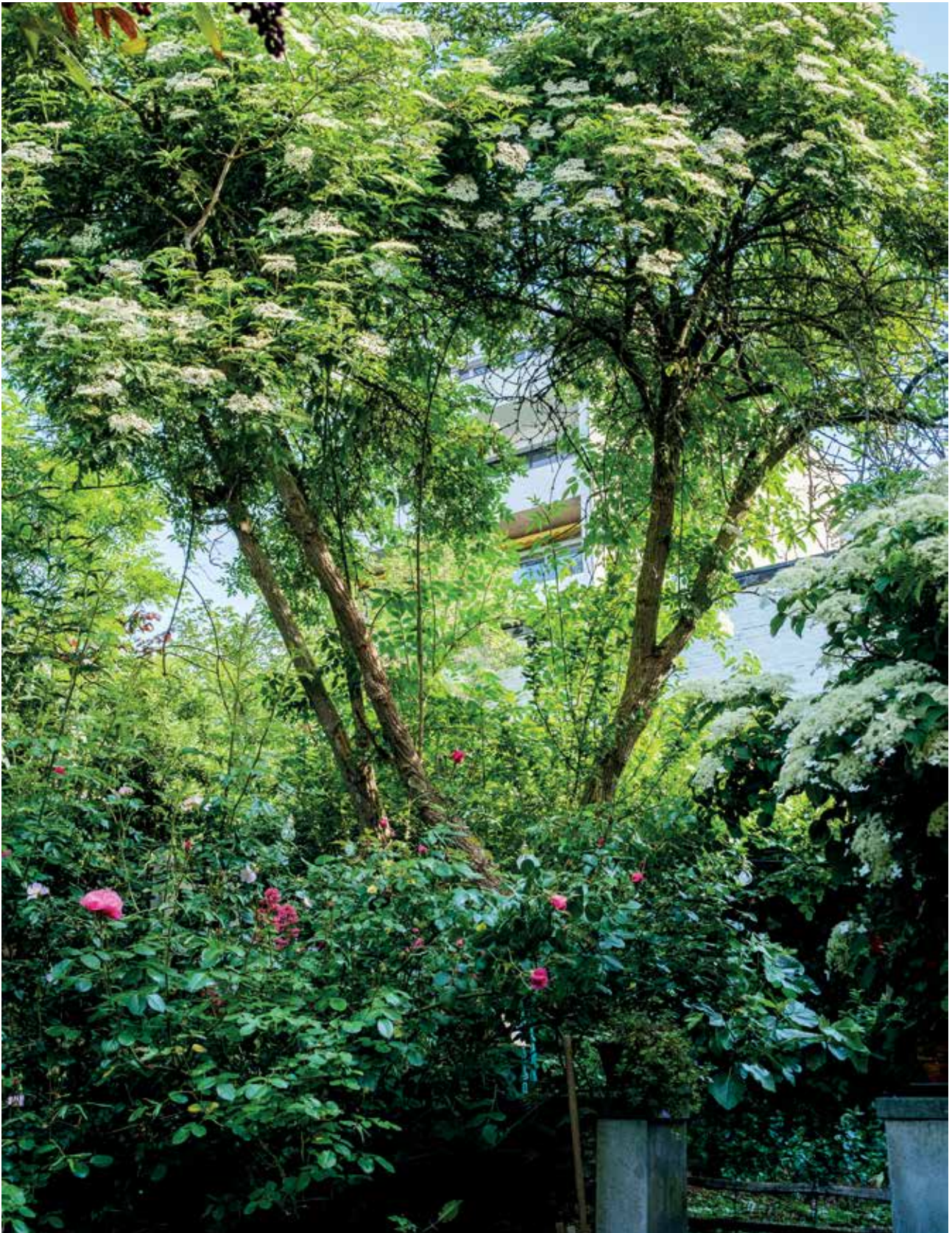
Gelaagdheid in je tuin heeft heel wat leuke gevolgen:

- Als het regent, blijft een deel van de regendruppels aan de boom of struik hangen. Dat deel zal niet meteen op de bodem vallen en vertraagd de bodem bereiken of helemaal niet, want een deel komt ten goede aan kleine diertjes en mos.
- Na de regenbui verdampt een deel van deze druppels en zorgen zo voor verkoeling.
- Bomen en struiken verbruiken water om te groeien én om af te koelen. Er is dus minder wateroverlast na een stortbui. Een gemiddelde boom verbruikt tussen 100 en 200 l water per dag.
- Als je voor een hoge struik koos of voor een boom, dan werpt die ook schaduw, net wat je wilt in een hete zomer. Kies je voor een plant die zijn blad verliest in de winter, dan heb je in de winter wel al het zonlicht binnen, terwijl je in de zomer prettige, koele schaduw hebt.
- Een strooisellaag bedekt de bodem en beschermt hem tegen uitdroging. Bladval vormt het noodzakelijke voedsel voor het bodemleven. Zo krijg je een rulle bodem die goed water vasthoudt.

→ *Onder bomen en struiken ontwikkelt zich een strooisellaag.*

Op de volgende pagina vind je een aantal kleine bomen en struiken voor in tuinen.
Wil je meer mogelijkheden bekijken, maak dan gebruik van de online tool van Velt
www.velt.nu/plantenzoeker

→ Een oude vlier in een stadstuin.
© François De Heel voor Velt vzw

KLEINE BOMEN EN STRUIKEN VOOR LICHTE, DROGE BODEM

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	H x B	Vorm
<i>Acer campestre</i> 'Elsrijk'	veldesdoorn	10 x 6	breed eirond
<i>Crataegus lavalleyi</i> 'Carrierei'	meidoorn	7 x 7	afgeplat rond
<i>Prunus domestica</i>	pruim	8 x 6	rond

KLEINE BOMEN EN STRUIKEN VOOR LICHTE, VOCHTIGE BODEM

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	H x B	Vorm
<i>Acer campestre</i> 'Elsrijk'	veldesdoorn	10 x 6	breed eirond
<i>Cornus mas</i>	gele kornoelje	7 x 5	breed rond
<i>Cydonia oblonga</i>	kweeper	7 x 5	rond
<i>Frangula alnus</i>	sporkehout	5 x 3	rond
<i>Mespilus germanica</i>	mispel	5 x 5	parasol
<i>Salix purpurea</i>	bittere wilg	4 x 3	rond
<i>Sambucus nigra</i>	gewone vlier	10 x 5	parasol
<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos	4 x 3	uitbuigend

KLEINE BOMEN EN STRUIKEN VOOR ZWARE BODEM

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	H x B	Vorm
<i>Cornus mas</i>	gele kornoelje	7 x 5	breed rond
<i>Cydonia oblonga</i>	kweeper	7 x 5	rond
<i>Fraxinus ornus</i>	pluim-es	8 x 5	ovaal
<i>Philadelphus coronarius</i>	boerenjasmijn	5 x 4	parasol
<i>Prunus cerasifera</i>	kerspruim	7 x 5	rond
<i>Salix caprea</i>	boswilg/waterwilg	8 x 5	uitbuigend
<i>Salix purpurea</i>	bittere wilg	4 x 3	rond
<i>Sambucus nigra</i>	gewone vlier	10 x 5	parasol
<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos	4 x 3	uitbuigend

Eco da's logisch

Sluit je aan bij Velt

Geniet van ecologisch leven, koken en tuinieren dankzij ons tijdschrift *Seizoenen*, boeiende lokale activiteiten, **aanzienlijke korting** op onze publicaties en op biologische en ecologische producten in tal van winkels.

Word vandaag nog eco-actief en ontvang een leuk welkomstpakket. Surf naar www.velt.nu/word-lid

6 keer per jaar *Seizoenen* als lid

voor leden € 25,00 ~~€ 30,00~~

voor leden € 27,00 ~~€ 32,50~~

